

Regelverk for væreringene/avlbesetningene 2020/21

Regler for væreringer og væreholdslag er fra 2012, og er ikke oppdatert med punktene nedenfor. I de tilfellene hvor det er avvik, er det hva som står her som gjelder, ikke det som står i Væreringsreglene.

Innhold

1	Rasene som er med i det organiserte avlsarbeidet.....	2
2	Smittebeskyttelse	2
3	Organisering av væreringene og opptak av nye medlemmer.....	2
4	Aktivt KSL	3
5	Obligatoriske registreringer i væreringene/avlbesetningene	4
6	Dato-, alders- og vektgrenser for lam i indeksberegningene.....	4
7	Gentesting av alle aktive avlsværer	5
7.1	Obligatorisk gentesting	5
7.2	Ringens oppfølging av uønskede mutasjoner	5
7.3	Oppfølging av farskapstesten	6
7.4	Gentesting 2021 (nytt punkt)	6
8	Krav til prøvevær 2020	6
8.1	Farskapet	6
8.2	Kåret vær	6
8.3	O-indeks ved innsett som prøvevær	7
9	Antall slaktede avkom for å få offisiell indeks.....	7
10	Antall prøveværer i en ring/avdeling	7
11	Bruk av værene i den enkelte flokken.....	8
12	Seminkravet	8
13	Antall sønner per seminfar	8
14	«Negativlista» med seminfedre som ikke gir granskingstilskudd.....	9
14.1	Semin høsten 2019 / innsett prøveværer høsten 2020	9
14.2	Semin høsten 2020 / innsett prøveværer høsten 2021	10

1 Rasene som er med i det organiserte avlsarbeidet

NSG driver et organisert avlsarbeid med væreringer/avlsbesetninger på følgende raser:

- Norsk kvit sau (rasekode 10)
- Spælsau (rasekode 4 kvit spæl og rasekode 21 farga spæl)
- Sjeviotsau (rasekode 3)
- Pelssau (rasekode 12)

For å inngå i indeksberegningene i den aktuelle rasen må dyret ikke være et krysningsdyr der far og mor er av forskjellig rase. Kvit og farga spæl regnes som samme rase.

2 Smittebeskyttelse

Væreringene/avlsbesetningene representerer toppen av avlspyramiden, og skal forsyne bruksbesetningene med gode avlsværer brukt i naturlig paring (kåra lam og avkomsgranskede værer). Væreringene må derfor også være i toppen av helsepyramiden.

Prinsippet er at en værering/avdeling holder seg smittemessig adskilt fra andre ringer/avdelinger.

- Et medlem i ringen/avdelingen kan ikke ta inn livdyr uansett rase fra besetning utenom ringen/avdelingen.
- Et medlem har ikke anledning til å pare egne søyer med vær fra besetning som ikke er medlem av ringen/avdelingen, uansett rase og uansett hvor paringen foregår.
- Ringen og det enkelte ringmedlem har ikke lov til å låne/leie ut ringen/avdelings værer, eller annen vær eid av et av ringmedlemmene, til en besetning utenom ringen/avdeling, og så ta den tilbake.

Dyra fra et ringmedlem kan ha kontakt med dyr fra besetninger utenom ringen/avdelingen på utmarksbeite. Dette er et svakt ledd i smittebeskyttelsen, men er helt nødvendig skal vi kunne opprettholde den norske måten å holde sau på. Smitterisikoen dette innebærer har vi altså valgt å akseptere.

3 Organisering av væreringene og opptak av nye medlemmer

Mattilsynet har ikke lenger (etter innføringen av «Dyrehelseforskriften» 1. juli 2018) spesifikke krav til væreringene og deres medlemmer, eller til opptak av nye medlemmer i ringene.

NSG sentralt har tatt over ansvaret for å organisere avlsarbeidet i væreringer/avdelinger (smittegrupper). Ønsker væreringen å gjennomføre endringer i ring/avdelingsstruktur eller å ta opp nye medlemmer, må den søke NSG ved Avlssjefen om dette. Send e-post til saueavl@nsg.no og redegjør for saken.

Ringens styre må tenke nøye gjennom om besetningen som ønsker å bli medlem i ringen, vil styrke ringarbeidet:

- Geografisk avstand til de andre medlemmene i ringen/avdelingen (praktiske forhold og smittebeskyttelse)
- **Størrelsen på besetningen**
(Bakgrunn: [Se Avlsrådsreferat fra juni 2020, sak 21.3.4](#))
 - Ved opptak av nye medlemmer bør en NKS-besetning ha minst 20 lamminger, spæl minst 15, sjeviot og pelssau minst 10 lamminger.
- Avlsnivået i besetningen
 - Bør ikke være for lavt, for da tar det tid før det nye medlemmet kan bidra med prøvevær inn til ringen
- Vilje og evne til å registrere alle registreringer som gjelder for ringmedlemmene
- Forståelse for nødvendigheten av god smittebeskyttelse

Ringen må ta stilling til om et nytt medlem skal betale inn til ringens kapital, og om prøvetaking knyttet til opptaket skal dekkes av ringen eller det nye medlemmet.

NSG gir kr 5000,- i tilskudd til en ring som tar opp et nytt medlem. Dette forutsetter at besetningen/ringen har hatt utgifter til prøvetaking (fotråte og/eller mædi), og refunderes når det nye medlemmet har blitt fullverdig medlem av ringen. Ringen må sende faktura.

Retningslinjer for opptak av nye medlemmer i væreringen

Opptak av nye medlemmer skjer forut for at det nye avlsåret starter. **Melding sendes til NSG seinst 15. september, slik at den aktuelle besetningen kan bli informert om kravene som gjelder.**

Avlssjefen kan, i samråd med Avlsrådets leder, dispensere fra fristen, så lenge meldingen sendes seinst to uker før paringsstart. Dette gjelder både ved oppføring som rekrutteringsbesetning og året etter når besetningen skal tas opp som fullverdig medlem.

Et nytt medlem må oppfylle følgende krav for å bli tatt opp som medlem:

1. Være oppført som rekrutteringsbesetning året før opptak som fullverdig medlem i ringen
 - a. Rekrutteringsbesetningen får tilgang til sæden som er forbeholdt ringene
 - b. Rekrutteringsbesetningen kan ikke delta i sirkulering av ringens/avdelingens værere
 - c. Rekrutteringsbesetning skal *ikke* føre opp værere som prøveværer i ringeregisteret for rekrutteringsavdeling, da de ikke deltar i avkomsgranskingen
 - d. Rekrutteringsbesetningen kan føre opp eldre værere som besetningen har kjøpt/leid fra ringen/avdelingen, slik at NSG blir informert om hvor de befinner seg
 - e. Rekrutteringsbesetningen må føre Sauekontrollen som forutsatt for et ringmedlem
 - f. Rekrutteringsbesetningen må registrere alle obligatoriske registreringer for ringmedlemmer
2. Helsestatus
 - a. Det nye medlemmet må de siste 18 månedene før opptak i ringen ikke ha tatt inn sauer/værer av noen rase annet enn fra medlemmene i ringen/avdelingen som besetningen skal inn i
 - b. Før opptak i ringen må det nye medlemmet være i TSE-klasse 3. Mattilsynet må bekrefte at besetningen har meldt fra om selvdøde og avlivede dyr slik at TSE-statusen vil bli opprettholdt ved et eventuelt tilsyn fra Mattilsynet.
 - c. Høsten det nye medlemmet skal tas opp som fullverdig medlem, må besetningen ta mædiprøve av flokken (30-40 søyer)
 - d. I Mattilsynets region 3 (Aust-Agder, Vest-Agder, Rogaland og Sveio og Etne i Hordaland) må flokken til det nye medlemmet sjekkes for fotråte (snuing og prøvetaking) om høsten før opptak i ringen som fullverdig medlem

Ringen må sende Mattilsynets TSE-vurdering, Veterinærinstituttets mædiresultatet og eventuelt fotråterresultatet til NSG før opptak som fullverdig medlem.

Et nytt medlem kan ikke delta i sirkulering av ringen/avdelingens værere før NSG har bekreftet at medlemmet oppfyller kravene og er tatt opp som ringmedlem.

4 Aktivt KSL

Alle væreringsmedlemmene må ha et aktivt KSL (Kvalitetssystem i landbruket), slik at væreringen ikke får trekk i oppgjøret når ringens værere blir slakta.

Væreringen skal ikke gjennomføre en full egenrevisjon på linje med en vanlig sauebesetning.

Kontroller at alle medlemmene i ringen har KSL i orden og informer Matmerk om status. Send e-post til ksl@matmerk.no så blir dette registrert.

En værering må foreta egenrevisjon årlig. Ringen må gå god for alle medlemmene i alle avdelingene, for det er ringen og ikke den enkelte avdeling som foretar egenrevisjonen. **Gjør det nå, før jul, så er det i orden før værene slaktes.**

5 Obligatoriske registreringer i væreringene/avlbesetningene

Følgende registreringer er obligatoriske for alle ringmedlemmene/avlbesetningene:

- Paringsopplysninger (alle paringer, også alle omløp, samt lam som ikke viser brunst)
- Lamming med antall fødte fullbårne lam, antall levende lam samt merking av lammene
- Fødselsvekt (innført i 2017)
- Spenestørrelse på søyer ved lamming (innført i 2017)
- Høstvekt
- Utrangeringsårsak for alle voksne og påsettlam som går ut av besetningen
- Helseopplysninger

Størrelsen på granskningstilskuddet til prøveværene gjøres avhengig av ringen/avdelingens tilslutningen til registrering av fødselsvekt og spenestørrelse.

- Minst 75 % tilslutning for registreringen på ring/avdelingsnivå gir full utbetaling for alle værene i ringen/avdelingen
- For hvert prosentpoeng tilslutningen ligger under 75 %, gis det i et fradrag i tilskuddet per vær for alle værene i ringen/avdelingen
 - Fødselsvekt: Fradrag på 10,- kr per prosentpoeng under 75
 - Spenestørrelse: Fradrag på 10,- kr per prosentpoeng under 75

Utrangeringsårsak skal registreres på alle søyer og påsettlam som går ut av besetningen. Da får vi med alle mastitt-tilfellene som fører til utrangering, og vi får registrert hvilke påsettlam som ikke viser brunst.

Absolutt alle paringer/insemineringer (ta også med bedekninger som gir omløp) skal rapporteres inn fortløpende, slik at vi får en korrekt omløpsstatistikk på den enkelte væren.

Vi oppfordrer væreringsmedlemmene om å registrere «**Fødselshjelp**» og «**Vårvekt**», men dette er ikke obligatorisk.

6 Dato-, alders- og vektgrenser for lam i indeksberegningene

Vi har dato-, alders- og vektgrenser for hvilke lam som inngår i avlsværdiberegningene.

Lam som inkluderes i indeksberegningene	Gjeldende 2021
Datogrenser	
- Fødselsdato	16. mars – 10. juni
- Høstveiedato	1. august – 20. oktober
- Slaktedato	1. august – 30. november
Aldersgrenser	
- Fødselsvekt	0 - 1 dager
- Vårvekt	15 - 70 dager
- Høstvekt	90 - 180 dager
- Slaktevekt	90 - 210 dager
Uilfellgrenser	
- Slaktedato	16. august – 31. oktober

Grensene er satt slik at vi skal inkludere lam som er produsert under det vi kan regne som «typisk drift i norsk sauebesetninger». Grensene er vide for å fange opp ulikhetene i landet, men samtidig slik at vi ekskluderer lam som faller helt utenom «normalen».

Grensene over er ikke uttømmende. Vi har også grenser for tilvekst for vårvekt, høstvekt og slaktevekt, og vi regner på forholdet mellom vårvekt/høstvekt og høstvekt/slaktevekt.

7 Gentesting av alle aktive avlsværer

7.1 Obligatorisk gentesting

- Det er obligatorisk å genteste med GS-merke alle ringens/avdelingens aktive værer, både prøveværer, eliteværer og andre værer som ringmedlemmene bruker.
 - Resultatet av gentesten må foreligge seinest 1. april året etter væren er født, slik at ringen kan ta hensyn til et ugunstig resultat i påsettet av lam etter væren.
- Prøveværer født 2020 som ikke har fått svar på mutasjonene og farskapstesten, får ikke granskingsstilsudd.
 - En vær med manglende svar etter første prøve må testes om igjen.
 - Ringen mister ikke granskingsstilsuddet på grunn av funn av uønskede mutasjoner, men målet må være at slike værer ikke brukes.

7.2 Ringens oppfølging av uønskede mutasjoner

Resultat for en gentestet vær

- **Myostatin-NKS, myostatin-spæl eller gult fett**
 - En vær som får påvist en av disse mutasjonene skal omgående tas ut av avlsarbeidet og skal slaktes
- **Finnevarianten**
 - **Alle raser utenom NKS**
 - En vær som får påvist mutasjonen i enkel (1) eller dobbel dose (2) skal omgående tas ut av avlsarbeidet og skal slaktes
 - **Rasen NKS**
 - En vær som får påvist mutasjonen i dobbel dose (2) skal omgående tas ut av avlsarbeidet og skal slaktes
- Ringen får ingen økonomisk kompensasjon for værer som må slaktes

Avlsavdelingens anbefaling om avkom etter værer med uønskede mutasjoner.

- **Myostatin-NKS, myostatin-spæl eller gult fett**
 - Slakt alle avkom etter værer som er bærere, da det er 50 % risiko for at lammet har arvet den uønskede mutasjonen.
- **Finnevarianten**
 - **Alle raser utenom NKS**
 - Slakt alle avkom etter værer som har den uønskede varianten i enkel dose (1) eller dobbel dose (2).
 - Forekomsten av mutasjonen er så lav at vi bør jobbe for å få den helt bort.
 - **NKS**
 - Hvis væren har finnevarianten i **enkel dose (1)** er avkommene aktuelle som avlsdyr
 - Hvis væren har finnevarianten i **dobbel dose (2) avgjør ringen hva den ønsker å gjøre**
 - Avkommene vil helt sikkert ha finnevarianten i enkel dose (fra far), og det vil være noen som har finnevarianten i dobbel dose (fått den både fra far og mor).

7.3 Oppfølging av farskapstesten

Målet er at alle ringværene skal ha bekreftet farskapet som er registrert i Sauekontrollen. Avvik håndteres som følger:

- Testen viser at registrert far i Sauekontrollen ikke kan være biologisk far
 - Hvis NSG finner en annen vær som sannsynlig far, registreres denne som far
 - Hvis NSG ikke finner noen sannsynlig far, slettes far slik at væren blir liggende med ukjent far
- I noen få tilfeller er det ikke mulig å få tatt prøve av registrert far i Sauekontrollen
 - Hvis NSG finner en annen sannsynlig far, endres far i Sauekontrollen
 - Hvis NSG ikke finner noen annen sannsynlig far, beholdes far som ligger i Sauekontrollen
- Hvis et kåret lam får endret far etter kåring og det resulterer i ett av følgende forhold, vil lammet bli avkåret
 - Far (eller mor) er ukjent
 - Far og mor er av ulike raser, og lammet blir en rasekrysning
 - Innnavlgraden i lammet blir uakseptabelt høy

7.4 Gentesting 2021 (nytt punkt)

For rasen NKS beregner vi genomiske avlsverdier (indekser). Erfaringene fra høsten 2020 har vist hvor viktig det er at svaret på genprøven er med i indeksberegningene før endelig uttak av prøveværene i ringen/avdelingen, slik at innsettet blir best mulig.

I 2021 vil vi åpne for gentesting av prøveværs kandidater fra lamming og utover. Flest mulig av kandidatene bør være prøvetatt før slipp på sommerbeite, slik at svaret foreligger før sanking og før slaktesesongen starter. Dette gjelder alle rasene, ikke bare NKS.

Kandidater som ikke er testa om våren/sommeren, må testes så snart som mulig etter sanking slik at svaret på farskap og mutasjoner foreligger før paringsstart.

Avlssjefen vil foreslå at følgende legges til som krav for at en prøvevær født 2021 eller seinere skal kvalifisere for granskingstilskudd:

- Væren må ha blitt gentestet seinest 30. september samme året som væren er født
- Væren må være fri for mutasjonene som er uønsket

8 Krav til prøvevær 2020

Følgende krav må være oppfylt for at væren skal kvalifisere for granskingstilskudd.

8.1 Farskapet

Væren må ha en registrert far i Sauekontrollen som er bekreftet med farskapstesten.

8.2 Kåret vær

Det er en forutsetning at den innsatte prøveværen er kåret på ordinært vis (ikke på dispensasjon).

8.3 O-indeks ved innsett som prøvevæer

Skal en prøvevæer være berettiget til granskingsstilskudd, må den som minimum ha følgende O-indeks ved minst én av de offisielle indeksskjøringene H3, H4 eller H5 høsten væren settes inn til avkomsgransking:

Rase	Høsten 2020
NKS	127
Spælsau – kvit	120
Spælsau - farga	112
Sjeviot	120
Pelssau	115

Sjeviot og pelssau kan søke avlssjefen om dispensasjon fra O-indekskravet hvis far til prøveværen er en importvæer.

Hvis en prøvevæer har fått ny far i Sauekontrollen, er det O-indeksene som er beregnet med ny far som er gjeldene for å oppfylle kravet til O-indeks ved innsett.

9 Antall slakede avkom for å få offisiell indeks

Bakgrunn: [Se Avlsrådsreferat fra juni 2020, sak 21.3.7](#)

Skal væren få offisiell indeks, må den ha minst det antall slakede avkom som er vist i tabellen nedenfor. Dette er godkjente slakt i NSG sin indeksberegning. Det kan finnes flere slakt i Sauekontrollen.

Rase	Høsten 2021
NKS	20 (ned fra 25)
Spælsau (kvit og farga)	20
Sjeviot	15
Pelssau *	10

* En pelssauvæer må i tillegg ha minst 10 flokkdømte avkom med lokkpoeng.

10 Antall prøvevæerer i en ring/avdeling

For å ha rett til tilskudd for avkomsgransking av værer setter vi krav til hvor mange prøvevæerer en ring/avdeling må avkomsgranske.

- **NKS**
 - Minst 6 innsatte prøvevæerer ved oppstart av paringssesongen
 - Minst 5 som får offisiell indeks høsten etter
- **Spæl (kvite og farga til sammen)**
 - Minst 5 innsatte prøvevæerer ved oppstart av paringssesongen
 - Minst 4 som får offisiell indeks høsten etter
- **Sjeviot:**
 - Minst 6 innsatte prøvevæerer ved oppstart av paringssesongen
 - Minst 5 som får offisiell indeks høsten etter
- **Pelssau**
 - Minst 2 innsatte prøvevæerer ved oppstart av paringssesongen

11 Bruk av værene i den enkelte flokken

Bakgrunn: [Se Avlsrådsreferat fra juni 2020, sak 21.3.5](#)

- **NKS, spælsau og sjeviot**
 - Et ringmedlem må bruke minst 4 prøveværer i sesongen.
 - Paringene i flokken må fordeles best mulig på værene slik at **ingen vær har mer enn 30 % (ned fra 35 %) av alle slaktede avkom.** Dette gjelder alle værene som er brukt, ikke bare prøveværene.
- **Pelssau**
 - Et ringmedlem (avlbesetning) må bruke minst 2 prøveværer i sesongen.
 - Paringene i flokken må fordeles best mulig på værene slik at ingen vær har mer enn 50% av alle slaktede avkom.

12 Seminkravet

Bakgrunn: [Se Avlsrådsreferat fra juni 2020, sak 21.3.6](#)

En værering/avdeling i værering må bruke semin for å sikre de genetiske båndene til andre ringer/avdelinger, og for å ha et godt utvalg av prøveværer. Kravene framgår av tabellen nedenfor.

Sirkulering av prøveværene	Flokker som må inseminere	Minstekrav til seminbruk ¹⁾	Rasegruppe			
			NKS	Spælsau	Sjeviot	Pelssau
Tre flokker eller mer	Minst halvparten	Andel av søyene	10 %	6 %	3 %	3 %
		Antall sæddoser	30	20	20	20
To flokker	Begge	Andel av søyene	13 %	8 %	5 %	5 %
		Antall sæddoser	30	20	15	15
En flokk		Andel av søyene	15 %	10 %	7 %	7 %
		Antall sæddoser	30	20	10	10

1) Begge kravene, både seminprosenten og antall doser, må oppfylles.

Ringene har ansvar for å følge opp dette kravet.

1. Hvis kravet ikke oppfylles, får ringen første året en advarsel.
2. Er det ikke i orden ved neste avlssesong kan Avlsrådet ekskludere ringen fra væreringssystemet.

13 Antall sønner per seminfar

Regelverk for innsett av prøveværer med seminfar høsten 2020 for å få granskningstilskudd i 2021.

	Antall prøveværer i ringen/avdelingen		
	Til og med 10	11 – 20	21 og flere
Offisiell indeks		Minst 10	Minst 19
NKS	1 per far	2 per far	3 per far
Spælsau	2 per far	2 per far	3 per far
Sjeviot	2 per far	2 per far	3 per far
Pelssau	1 per far	1 per far	1 per far

Sjeviot:

Ringene gis anledning til å søke Avlssjefen om dispensasjon fra begrensningen i antall sønner per seminfar hvis den aktuelle seminfaeren er importert.

Pelssau:

- Antall sønner per seminfar gjelder ikke bare innen det enkelte året, men summeres opp over alle år.
- Ringene/avlbesetningene gis anledning til å søke Avlssjefen om dispensasjon fra begrensningen i antall sønner per seminfar hvis den aktuelle seminfaeren er importert.

14 «Negativlista» med seminfedre som ikke gir granskingstilskudd

14.1 Semin høsten 2019 / innsett prøveværer høsten 2020

Sønner etter følgende seminværer er *ikke berettiget til granskingstilskudd* hvis det **settes inn prøveværer etter dem i 2020** for å få offisiell indeks og tilskudd i 2021.

Rase	Seminvær
NKS	ALLE FØDT 2014 OG ELDRE
	201523824 BESSHØGUTEN 201523949 HERMAN SMEDSMO 201557349 TRUMF VIKING 201557838 MYKLØSSEN 201575185 STAS KROKAN 201620244 GENERAL 201641251 VEGLARS 201654742 LASSE HOLMÅS 201670308 STASEN KØYEDAL 201680029 BRUVOLDS QH6
Kvit spælsau	ALLE FØDT 2014 OG ELDRE
	201525472 STORKAR 201564131 SISTEN 201564133 AMEN 201564157 HÅVARD 201660405 HEGGVIN
Farga spælsau	ALLE FØDT 2014 OG ELDRE
	201553626 RAGNAR 201633258 COUTINHO
Sjeviot	ALLE FØDT 2014 OG ELDRE
	201654885 NICKO Dispensasjon for importert sæd fra UK
Pelssau	ALLE FØDT 2014 OG ELDRE
	201524004 SKOTT MERKUR
	201621012 FINNDALSGUTEN

Dispensasjon for importert sæd fra Sverige

En besetning kan ikke sette inn mer enn
1 prøvevæer per seminfar. Summeres opp over alle år

14.2 Semin høsten 2020 / innsett prøvevæerer høsten 2021

Sønner etter følgende seminvæerer er *ikke berettiget til granskingstilskudd* hvis det settes inn prøvevæerer etter dem i 2021 for å få offisiell indeks og tilskudd i 2022.

Rase	Seminvæer
NKS	ALLE FØDT 2015 OG ELDRE
	201620244 GENERAL 201626060 BARSKIS 201641251 VEGLARS 201654742 LASSE HOLMÅS 201670308 STASEN KØYEDAL 201680029 BRUVOLDS QH6 201741498 GULL KNIPPET 201741547 LILLE MOEN 201750189 FJELLBERGE 201759001 PRINS HAUGSTAD
Kvit spælsau	ALLE FØDT 2016 OG ELDRE
	201775523 OLAVS FINALE
Farga spælsau	ALLE FØDT 2016 OG ELDRE
Sjeviot	ALLE FØDT 2015 OG ELDRE
	201654885 NICKO
Pelssau	Dispensasjon for importert sæd fra UK. ALLE FØDT 2015 OG ELDRE
	201621012 FINNDALSGUTEN
	Dispensasjon for importert sæd fra Sverige. En besetning kan ikke sette inn mer enn 1 prøvevæer per seminfar. Summeres opp over alle år.

De fleste av seminvæerene vil oppfylle sin kvote med sønner til gransking allerede etter første året på seminstasjonen. **Ringene må derfor bruke alle de nye seminvæerene første året de er inne på seminstasjonen** for å være sikker på at de kan sette inn prøvevæer til gransking etter dem og få tilskudd.

Sørg for at alle de nye seminvæerene blir brukt på gode søyer, slik at alle får en god sjanse til å få gode sønner i gransking.